

PROPAGANDAN I SOVJETUNIONEN

Av professor BIRGER NERMAN

Professor Birger Nerman redogör i denna artikel för fil. dr Bruno Kalnins' "Die Propaganda in der Sowjetunion", ingående i serien "Europäische Perspektiven". Boken utgör en populärupplaga av Kalnins' doktorsavhandling "Der sowjetische Propagandastaat" 1956, vilken beträffande data och fakta följts upp till i dag.

År 1956 förvärvade den förutvarande lettiske parlamentsledamoten Bruno Kalnins den filosofiska doktorsgraden vid Stockholms Universitet på en märklig avhandling "Der sowjetische Propagandastaat" (Tidens förslag). Arbetet behandlade propagandan inom själva Sovjetunionen, den ideologiska bearbetningen av sovjetstatens människomassor. Kalnins var väl förtrogen med ämnet från sin tid som politiker i Lettland, och han hade fortsatt att studera det i Stockholm, där han bl. a. varit bibliotekarie vid universitetets slaviska institut.

Kalnins' avhandling torde i sin allsidighet och grundlighet vara den mest ingående behandling av ämnet, som överhuvud taget existerar. Den har också ansetts så betydelsefull, att en populär upplaga därav varit önskvärd. En sådan har författaren nu färdigställt; den bär titeln "Die Propaganda in der Sowjetunion" och ingår i den välkända serien "Europäische Perspektiven", bakom vilken står framträdande personligheter i skilda delar av världen (Europa Verlag, Wien, Frankfurt, Zürich).

Det är ett förträffligt arbete, präglad av en mönstergill saklighet och karakteriserat av ett lugnt och objektivt omdöme, så mycket mera erkännansvärt som Bruno Kalnins genom sovjetockupationen av hans fosterland tvungits att söka sin räddning i exilen. Och det innehåller trots sitt begränsade omfång, ca 150 sidor, massor med värdefulla, oftast svårtillgängliga uppgifter. Dessa baserar sig i främsta rummet på sovjetiska källor, statistiskt material, för propagandan avsedda böcker och broschyrer, partibeslut, artiklar i press och tidskrifter m. m. I det nya arbetet har Kalnins givetvis kompletterat sin framställning med förhållandena under de ca 10 år, som förflutit, sedan doktorsavhandlingen utkom.

Lenins doktrin

Grundvalen för sovjetpropagandan är Lenins doktrin om partiet. Medan Marx och Engels i arbetarklassen såg det bärande elementet för staten, ansåg Lenin, att detta borde vara partiet. Det skulle bestå av en elit av övertygade och aktiva revolutionärer. Ehuru medlemsantalet successivt ökats, är det alltjämt blott en liten minoritet, 5—6% av befolkningen, som får tillhöra partiet; massorna skall stå under "kontroll och ledning av partiet". Detta är, som bekant, pyramidformigt uppbyggt med instans över instans från lokala kommittéer upp till Centralkommittén i Moskva, och den verkliga makten innehas av dess presidium, Politbyrån, vilken 1966 hade 11 medlemmar och 8 kandidater, samt dettas verkställande organ, sekretaria-

tet, vars förste sekreterare och några av de — 1966 10 — andra sekreterarna samtidigt är medlemmar i presidiet; förste sekreteraren är i verkligheten sovjetstatens mäktigaste man, ty regeringen och sovjetorganisationen är beroende av partiet.

Även den väldiga propagandan i Sovjetunionen ledes av Politbyrå och särskilt dess sekretariat, där en av sekreterarna bl. a. har hand om avdelningen för propaganda och agitation. Den består av tre underavdelningar, en för partipropaganda, en för massagitation och en för press, radio och TV. Liksom partiet är även propagandan uppbyggd pyramidformigt, så att även på nivåerna nedåt finns organ för propaganda, varje lägre beroende av de högre. Sedan 1965 har också i moskvasekretariatet inrättats en avdelning för vetenskap och skolväsen och en avdelning för kultur.

I den sovjetiska propagandaverksamheten har man i allmänhet skilt mellan agitatorer och propagandister. De förra är verksamma bland den stora massan av folk, särskilt på arbetsplatserna, och sysslar med aktuella frågor och aktioner, de senare ägnar sig åt den politiska utbildningen av mera kvalificerade kretsar. Av bägge slagen finns professionella, men det stora flertalet ägnar blott sin fritid åt detta arbete. 1964 var antalet agitatorer ungefär 3 miljoner, propagandister ca 1,5 miljon. Läsåret 1964—1965 skall ca 26 miljoner människor ha deltagit i de kurser, som hållits av propagandister med hjälp av partifunktionärer, specialister och en stor organisation av intellektuella, en s. k. lektorsorganisation.

Kalnins ger en översikt över hur agitatorer och propagandister utbildas i partiskolor, studiecirklar, seminarier och högskolor. För agitatorer är utbildningen givetvis mera elementär. För propagandister är den om-

fattande. För dem finns s. k. kvällsuniversitet med treårig kurs och olika fakulteter och med strängt övervakade seminarieövningar. För propagandister av högre kvalitet finns i större städer och områden partiskolor med två- eller fyraårig utbildning. Här undervisas inte bara i kommunismens teori och Sovjetunionens historia utan även i t. ex. nationalekonomi, sovjeträtt, utrikespolitik och världskommunismens problem, vidare ekonomisk geografi, industriens och jordbrukets planering och teknik, bokföring, statistik och matematik. Blott medlemmar av det kommunistiska partiet har tillträde till dessa skolor. De utexaminerade får plats dels i propagandaapparaten, dels i städernas partiapparat och i de s. k. rayonernas partikommittéer för förvaltningen av kolchoser och sovchoser (statsjordbruk). Årligen absolverar ca 5 000 personer dessa skolor. Den högsta utbildningen äger emellertid rum vid två politiska högskolor i Moskva, en partihögskola med tvåårig kurs för utbildning av högre parti- och sovjetfunktionärer på ledande förvaltningsposter och för tidsningsmän, och en akademi för samhällsvetenskaper, knuten till partiets centralkommitté, för utbildning av teoretiska funktionärer i centrala partiinstanser och kommittéer, av kvalificerade lärarkrafter i högskolor och partiskolor, av medarbetare i partimässiga forskningsinstitut och av redaktörerna för partiets teoretiska tidskrifter. I akademien är ämnessfären delvis allmännare utbildad med förutom politiska discipliner även sådana som stats- och rättsteori, folkrätt, allmän historia, historisk framställning av rysk och västerländsk filosofi, logik och psykologi, litteraturens och konstens teori och historia. Som ledare för de olika facken fungerar medlemmar av vetenskapsakademien och professorer. Efter tre år måste del-

tagarna offentligt försvara en avhandling och erhåller efter godkänd sådan titeln kandidat för samhällsvetenskaper med rätt att bli universitetslärare. Man kan också disputerat för samhällsvetenskaplig doktorsgrad. I akademien upptas blott partimedlemmar med avslutad högskoleutbildning.

Barn och ungdom

Huvudpartiet av Kalnins' avhandling utgörs av hans skildring av propagandan inom olika grupper av sovjetiska samhället och av olika propagandamedel.

Han börjar med propagandan bland barn och ungdom. Skolplikten begynner med 7 års ålder. Under de tre första åren är småttingarna, som på dräkten måste bära en röd stjärna, s. k. oktoberbarn. Redan nu utsätts de för en viss agitation; bl. a. berättas det för dem om Lenins liv, och de deltar i de stora sovjetfesterna. 1963 var antalet oktoberbarn 14,5 miljoner. Efter tre år blir man ung pionjär. Under högtidliga ceremonier får 10-åringarna svära att älska sitt sovjetiska fosterland och att leva och kämpa i Lenins anda och efter det kommunistiska partiets läror. De får en röd halsduk och ett pionjärmärke, på vilket bl. a. ses den röda fanan med dess hammare och skära. Därefter hälsas tioåringarna med utropet: "Var redo till kamp för det kommunistiska partiet!" De svarar med parollen: "Alltid redo!" Både pojkar och flickor är militärt organiserade och bär uniform. Naturligtvis är organisationen ytterst ledd från Moskva. Den politiska skolningen tilltar givetvis med pionjärens ålder. F. ö. har man sammankomster, rådplägningar, parader, exkursioner, fester av olika slag, även litteratur-, musik- och teateraftnar m. m. På sommaren har man pionjäreäger, och tävlingar och utmarscher arrangeras. Eljest håller man mest till i skolorna, och arbetet faller vid sidan av läspla-

nen. I de större städerna har man s. k. pionjärpalatset eller -hus; 1963 fanns det mera än 4 000 sådana. De yngre pionjerna tycker, att organisationen är intressant, men de äldre finner pionjärbrevet enformigt och tröttnande; det klagas också emellanåt på högre ort över den dåliga andan bland pionjerna. 1963 var antalet av sådana över 20 miljoner.

Högsta ungdomsorganisation är den s. k. Komsomol (förkortning av "Samunionen av den Leninska kommunistiska ungdomen i Sovjetunionen"). Medlemmarna här är 14 å 15—28 år. Endast ungefär hälften av pionjerna upptas bland komsomolerna. Dessa leder bl. a. de unga pionjerna arbete och agitationen bland den ungdom, som inte tillhör Komsomol och vilken utgör ca 60 % av ifrågasvarande årgångar. Och icke minst utgör organisationen en förberedelse för inträde i det kommunistiska partiet, i vilket dock blott mindre än hälften lyckas få medlemskap. Komsomolorganisationen är helt uppbyggd efter mönster av partiet med i toppen en centralkommitté, som äger en byrå och ett till denna hörande sekretariat; naturligtvis är organisationen på alla nivåer beroende av partiet. 1966 utgjorde medlemsantalet ca 23 miljoner; av dessa arbetade ca 11 miljoner i industri och lantbruk, medan de övriga var lärare och studenter. Särskilt bland studenterna är medlemskap i Komsomol vanligt; ca 90 % bland dem tillhör organisationen. Även bland eleverna i mellanskolorna är antalet stort, ca 70 %; däremot tillhör blott en minoritet av unga arbetare och bönder organisationen. Komsomolerna erhåller utbildning i politiska skolor och cirklar; 1964 var dessa ca 250 000 med deltagande av mera än 4 miljoner komsomoler. Skolningen sker i olika kategorier efter komsomolernas bildningsnivå. Ur de kvalificerade led

utbildas agitatorer, propagandister och lektorer. Till deras propagandistiska verksamhet hör också ateistisk sådan; själva får komsomolerna inte tillhöra någon kyrka.

Komsomolinstitutionen avser att skapa en ny människotyp, unga sovjetmänniskor. Och delvis har man lyckats i att skapa övertygade och aktiva kommunister. Men den stora massan av komsomoler hör inte dit. Musik och danskvällarna lockar liksom möjlighet till sällskapsliv. Många av dem, som vill studera vid högskolorna, blir komsomoler, då det underlättar deras tillträde till dessa. Den politiska skolningen finner man torr och enformig. Man kan heller inte undgå att konstatera skillnaden mellan kommunismens teori och diktaturens verklighet. Det har också visat sig, att frihetsrörelser inom kommuniststaterna — t. ex. det ungerska frigörelseförsöket 1956 — väckt livlig sympati hos många komsomolstudenter. Och givetvis håller komsomolerna i de icke ryska unionsrepublikerna på större nationell frihet inom dessa. Sådana tendenser har emellertid av sovjetregimen bemötts med hårda repressalier. Den stora mängden blir passiva, men lydiga medlöpare till diktaturen.

Krigsmakten

Kalnins övergår så till behandling av den politiska skolningen av militären, vilken 1966 uppgick till ca 3,4 miljoner man. Agitationen och propagandan sköts här av politiska officerare, vilkas antal 1966 utgjorde ca 100 000. De utbildas i olika skolor, de högre vid Leninska Militärpolitiska Akademien i Moskva. Även deras organisation är pyramidformigt uppbyggd; ytterst lyder de under krigsministeriets politiska huvudförvaltning, som samtidigt utgör militäravdelningen i

partiets centralkommitté och är underställd partiledningen. Härifrån kontrolleras den politiska skolningen, liksom bibliotek, soldatbiografer, soldatklubbar och officersmässar. Två gånger i veckan får soldaterna undervisning à 2 timmar, alltid på morgonen. Därvid betonas Sovjetunionens militära oslagbarhet, liksom soldaterna instrueras om de viktigaste in- och utrikespolitiska frågorna. Naturligtvis betonas, att Sovjets stridskrafter vunnit alla sina segrar blott tack vare det kommunistiska partiets ledning. Två gånger i veckan, ävenledes på morgonen, får soldaterna en halvtimmes information om de aktuella politiska tilldragelserna. I klubbarna drivs en stark politisk agitation med föredrag, radio- och TV-program; där finns också bibliotek. Även officerarna, t. o. m. de högsta, får undervisning av de politiska officerarna i de väl utrustade officersmässarna. Men givetvis finns mellan de bägge grupperna en viss motsättning. Naturligtvis existerar också inom alla truppenheter partiorganisationer upp till partiets centralkommitté i Moskva. Ca 90 % av kompanicheferna tillhör partiet, liksom nästan alla högre officerare. 35 generaller eller amiraler var 1966 medlemmar eller kandidater till Centralkommittén, men ingen tillhörde presidiet. Komsomolorganisationen arbetar bland de yngre soldaterna och underofficerarna, och mer än 60 % av militären tillhör Komsomol.

Framgången i den politiska agitationen bland militären är dock knappast stor. Officerarna tillhör en privilegierad klass med höga löner, som vida överträffar manskapets standard. Särskilt riktar sig motviljan mot de politiska officerarna. Soldaterna finner också undervisningen dogmatisk och torr. Sedan militären hemförlovats, blir inte mycket kvar av den politiska bearbetningen.

Arbetare och andra anställda

Av alla arbetare och andra anställda är mer än 90 % organiserade i yrkessammanslutningar. Dessa är uppbyggda efter samma system som partiet med i toppen ett av detta dirigerat centrallråd i Moskva, under vilket lyder 22 yrkesförbund, vart för sig pyramidformigt uppbyggt. Antalet anslutna utgör ca 70 miljoner. I varje sammanslutning på alla stadier finns det givetvis en partigrupp, och de ledande funktionärerna är partimedlemmar. I dessa yrkessammanslutningar drivs en stark propaganda, bland arbetarna givetvis i hög grad för uppfyllande av de statliga näringsplanerna. Den politiska propagandan leds av kulturkommissioner, som arbetar efter centrallrådets anvisningar. Det finns klubbar, bibliotek och på arbetsplatserna s. k. röda hörn, ett eller ett par rum eller en våning. Agitationen bland arbetarna sker med små grupper; under middagspauserna måste de åhöra anföranden på omkring en kvart. Men även större månadsförsamlingar hålls, och flera gånger om året har företaget möten, där man brukar ge löften att uppfylla produktionens årsplan i förväg. Även korta politiska möten hålls med företagen under arbetstiden. I klubbarna och de "röda hörnen" hålls också föredrag och samtal, men även verksamhet av konstnärlig art. De sovjetiska arbetarna är emellertid misstroagna mot agitationen, mot vilken verkligheten med dess dåliga ekonomiska förhållanden strider.

Bönderna

Ser vi på landsbygden, har kolchoser och sovchoser klubbar, vilka har tidningar, tidskrifter och böcker. Klubbarnas ledande personal utbildas i skolor för kultur och bildning. De ombesörjer kulturell verksamhet av olika slag samt föredrag om t. ex. jordbruk och naturligtvis av politisk art. Pro-

grammen bestäms å högre ort, och allt övervakas av kulturministeriet i Moskva och kontrolleras ytterst av partiet. Flertalet klubbar står emellertid lågt både vad lokaler och prestationer beträffar; många existerar bara på papperet. Bönderna är ointresserade, många är motståndare till kolchossystemet, och bondebefolkningens inkomster är betydligt lägre än industribe-folkningens. Man tror inte på de ständiga löften om bättring.

Även hos fångarna görs propaganda, men utan resultat.

Sovjetpressen

Kalnins kommer så till det intressanta kapitlet om sovjetpressen. Han lämnar en rad sifferuppgifter angående tidningarnas antal inom större och mindre områden, deras upplagor osv. Tidningarna är små, och mera än hälften kommer ut högst 3 gånger i veckan, blott Pravda är daglig. Ehuru de icke ryska folken utgör nära hälften av Sovjetunionens innevävarantal, är de icke ryska tidningarna i stark minoritet och deras upplagor i ännu högre grad. I alla de icke ryska republikerna finns också en rysk tidning. Vi får del av de viktigare tidningarna och tidskrifterna.

Pressen måste fullständigt ansluta sig till det kommunistiska partiets linje. Den måste också arbeta för sovjetpatriotismen och den därmed sammanhängande "sovjetiska internationalismen", vilken innebär de icke ryska folkens russificering. Tidningarna innehåller mest propagandaartiklar och sysslar huvudsakligen med de kommunistiska staterna; nyhetsmaterialet tar bara upp ungefär en tredjedel av utrymmet. Stort utrymme ges åt officiella dokument, redogörelser för viktigare politiska sammanträden och ofta långa referat av partiledarnas tal. Bildmaterialet är ringa. Blott

önskvärda eller propagandistiskt färgade nyheter tas in. Förhållandena i den demokratiska Västern svartmålas, socialdemokraterna inte minst. Familjenyheter och underhållningsmaterial tas ej upp, då de ej tjänar sovjetpropagandan. Däremot kosmonauternas bragder, tekniska och arbetsprestationer och vetenskapliga upptäckter. Chefredaktören, hans ställföreträdare och ledarna för de viktigaste tidningsavdelningarna bildar ett redaktionskollegium, men deras planer måste underställas partirepresentanter. Tidningarnas enda telegrafagentur är Tass. Blott några av de stora centralorganen i Moskva har utlandskorrespondenter.

Tidningsmännen utbildas vid journalistiska fakulteter, som finns vid 12 universitet; årligen utexamineras ca 2 000 journalister. Tidningsmännen har sin egen organisation, även den pyramidformigt uppbyggd. Det finns också ca 5 miljoner "korrespondenter", de flesta medlemmar av partiet eller Komsomol eller dessa närstående personer. De får sin utbildning i speciella seminarier och skolor. De arbetar gratis och har bl. a. till uppgift att kritisera lokala myndigheter och uttrycka befolkningens önskningsar. I stor mängd kommer också brev från läsarna, delvis dock skrivna av parti- och andra organisationer. Det man klagat över rör i regel blott sådant, som lätt kan ordnas till, en liten del av breven offentliggörs, i vissa andra fall får brevskrivaren skriftligt besked om att man skall framföra klagomålen och senare att de tillgodosetts. Men partiets och regeringens politik kritiserar aldrig.

Trots allt är sovjetpressens inverkan på befolkningen icke stor. Det klagas ofta från partiet, att tidningarna är torra, monotona och långtråkiga. En stor del av arbetarna, bönderna och studenterna är skeptiska och

misstroende; särskilt är den negativa inställningen stor i de icke ryska republikerna, framför allt i de baltiska. De politiska artiklarna går man i allmänhet förbi.

Det kommunistiska partiet håller genom organ i toppen, överst Politbyråns sekretariat med underavdelningen för press, radio och TV, och på olika nivåer en hård hand över tidningarna, beivrar avvikelser, även officiellt, redaktörer för olika tidningsgrupper inkallas för instruktion i Moskva osv. Chefredaktörerna och ledarna för de viktigaste avdelningarna måste tillhöra partiet. Ca 80 % av journalisterna hör också dit.

Radio och TV

Kalnins övergår därefter till massmedia, radio och TV. De lyder under en statlig kommitté hos ministerrådet. Under kommittén sorterar ett antal redaktioner, av vilka en del har direkt politisk karaktär. Sådana kommittéer finns också i de icke ryska republikerna, men de står under direkt kontroll av Moskva. Blott en liten del av sändningarna sker på ifrågavarande nationalspråk, i Balticum blott ett par timmar dagligen. Programmen dirigeras helt efter anvisningar av nyssnämnda underavdelning för press, radio och TV i partiets centralkommitté. De som ger de politiska utsändningarna utbildas i en särskild skola i Moskva.

Liksom i fråga om annan propaganda finner en stor del av lyssnarna den i radio torr och tråkig; den kritiserar också ofta i sovjetpressen. Man lyssnar i regel hellre på musik och litteratur liksom till nyheter om sport och de korta meddelandena rörande utlandet. Något liknande gäller TV. Utlandsradion lyckas regimen delvis störa.

Givetvis propagerar man också livligt med affischer, flygblad, utställningar m. m. Inte minst återger man

de kommunistiska ledarna i stora bilder, men även duktiga arbetare, ingenjörer och produktionsorganisatörer avbildas. Vid högtiderna vimlar det av banderoller på byggnader och övergatorna, försedda med kraftiga slagord. I längden är det dock även här svårt att fånga intresset.

Kulturpropagandan

Slutligen behandlar Kalnins kulturpropagandan i särskild bemärkelse. Den bestäms av de ovannämnda avdelningarna för kultur, resp. vetenskap och skolväsen i Politbyråns sekretariat med instanser nedåt.

Vad bokproduktionen beträffar, är den enorm och uppges vara den största i världen. Böckerna är också i motsättning till de dyra livsmedlen och kläderna mycket billiga. Det är typiskt, att produktionen på icke ryska språk blott utgör en sjättedel av det hela. Förlagsverksamheten ombesörjes huvudsakligen av 44 centrala förlag i Moskva. De arbetar under ledning av statskommittén för pressen hos Sovjetunionens ministerråd, under vilken finns liknande för delrepublikerna, och övervakas ideologiskt av partiets centralkommittés Politbyrå, sekretariatets underavdelning för press, radio och TV. Alla planer utarbetas på grund av parti- och regeringsdirektiv och måste godkännas i toppen. Direktören, vicedirektörerna, chefredaktören och andra ledande måste tillhöra partiet. Antalet bibliotek är mycket stort, det största Leninbiblioteket i Moskva. Bibliotekspersonalen utbildas vid tre biblioteksinstitut, i Moskva, Leningrad och Charkov, och i talrika biblioteksskolor.

Författarnas uppgift är att verka för kommunismen. De skall arbeta enligt den socialistiska realismens metod, skildra det kommunistiska innehållet i dagens sovjetiska verklighet. De betalas därför bra, de mest gångbara hör

till överklassen. Skriftställarnas organisation, som omfattar ca 4 500 medlemmar, står i partiets ledband. Författarna blir ofta hårt censurerade av förlagen. Efter Stalins bortgång inträdde en viss liberalisering, men då vissa författare började visa självständigare tendenser, drog man åter till, och en del författare har ju sedermera dömts till stränga fängelsestraff.

Även teater, musik, bildande konst och film skall stå i kommunismens tjänst, även de och deras sammanslutningar leds ytterst från kulturministeriet och partiet. En viss liberalisering har dock icke kunnat hejdas.

Skolor och universitet ledes ytterst av den tidigare nämnda avdelningen härför i Centralkommitténs Politbyrås sekretariat. För ungdomen följer på den ovannämnda 8-klassiga skolan ett tvåårigt överstadium eller utbildning i fackskola. Det finns även internat och vissa specialskolor. Lärarna, vilkas antal är ca 2 miljoner, utbildas i pedagogiska läroanstalter, de för de övre klasserna i lärarhögskolor. Ungefär 70 % är medlemmar av Komsomol, ett mindretal av partiet. Övervakningen av skolornas arbete är sträng från olika politiska håll, bl. a. från partiet, Komsomol och den fackliga organisationen. Studenterna, ungefär 3,6 miljoner vid 741 universitet och högskolor, måste genomgå fyra olika ideologiska kurser med stränga prov. Att oppositionen finns bland studenterna visar de ej ovanliga häktningarna och domarna över dem.

Oöverträffad likriktning

När dr Kalnins i ett slutkapitel söker avväga, i vad mån den sovjetiska propagandan varit framgångsrik, framhåller han först, att ingenstans i världen, inte ens i det nazistiska Tyskland, har en sådan likriktning bedrivits som i Sovjetunionen; vid läsningen av hans arbete slås man för öv-

rigt ofta av likheten mellan det kommunistiska och det nazistiska systemet. Utan tvivel har denna ständigt pågående påverkan hos en del av folket haft framgång. Sovjets maktmedel finns också i bakgrunden och fruktan för repressalier. Det starkaste intrycket gör den patriotiska propagandan. Det är också klart, att propagandan verkar olika på olika grupper. I Sovjetunionen råder ju en vida större klasskillnad än t. ex. i Sverige. Den till ca 3 % av befolkningen beräknade överklassen med främst spetsarna inom sovjethierarkien och den välbetalade och gynnade officerskåren är naturligtvis mån om att behålla makten. Även den till ca 20 % uppskattade medelklassen, den nya "intelligent-sian", är, ehuru ekonomiskt och i fråga om makt något mindre gynnad, dock privilegierad och har därför intresse av regimens bestånd. Men kolchosbönderna, ca 32 % av befolkningen, som har det ekonomiskt sämst och som önskar vara självägande jordbrukare, och arbetarna, ca 45 %, som ekonomiskt har det något bättre, men likväl mycket dåligt, är kritiska och misstroende — alla löften till dem om ekonomisk förbättring har blott obetydligt uppfyllts. Det anmärkningsvärda inträffar således, att i arbetar- och bonderepubliken Sovjetunionen utgör arbetare och bönder systemets främsta motståndare. Även en stor del av ungdomen, särskilt abiturienterna och studenterna, är kritiska. Årligen sänds miljoner av de förra, som hoppats på att få komma till högskolorna, till dåligt betalt manuellt arbete i fabriker och kolchoser. Och av studenterna skickas flertalet till avlägsna provins-

städer, sibiriska skogar eller centralasiatiska stepper. De tror inte heller på den kommunistiska ideologien. Blott en mindre del av studenterna utgöres av kommunistiska fanatiker och karriärister.

Avstaliniseringen efter 1953 har bland en del av intelligensen dock medfört en fortsatt frihetstendens, trots repressalier mot författare och studenter.

En betydande motvikt mot propagandan utgör i de icke ryska republikerna den starka oviljan mot förtrycket av de nationella egenarterna och inplanteringen av ryssar, denna allt starkare russificeringstendens. Särskilt i de baltiska och kaukasiska länderna och i moldauområdet lever frihetsviljan och nationalkänslan.

"Efter 50 år av oavbruten agitation har", så summerar dr Kalnins sin bedömning, "den kommunistiska propagandans eftertraktade mål icke nåtts och kan även i framtiden knappast nås".

Det ligger ett mycket stort arbete bakom Bruno Kalnins' bok om propagandan inom Sovjetunionen; man måste beundra, att han trots de stora svårigheter, som varit förbundna därmed, kunnat ge en utmärkt översikt över sitt ämne. Det är ett arbete, som borde läsas överallt i den fria världen. Det är en brist, att det ej översatts till svenska. Icke minst våra unga svenska s. k. radikaler, som visar sådan förståelse för kommunismen, borde ha gott av att ta del av hur det ryska folket måste leva i en förmyndarstat, utan ett spår av den frihet, som våra sovjetsympatisörer tror sig företräda.